

บทคัดย่อ

รหัสโครงการ : RSA-55

ชื่อโครงการ: “การปรับเปลี่ยนพื้นที่เพื่อการอยู่อาศัยบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาตอนกลาง:
กรณีศึกษา หมู่บ้านริมแม่น้ำเจ้าพระยา จังหวัดอยุธยา”

ชื่อผู้วิจัย: ผศ.ดร. เทิดศักดิ์ เตชะกิจชร
ภาควิชาสถาปัตยกรรมศาสตร์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

E-mail: Terdsak@gmail.com

ระยะเวลาโครงการ: กรกฎาคม 2555 – มิถุนายน 2558

การพัฒนาพื้นที่สู่ความทันสมัยอย่างไม่เป็นระบบและขาดการดำเนินการที่บูรณาการทั้งในและภายนอก ไม่ได้ตั้งใจเป็นสังคมริมแม่น้ำ ได้ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงลักษณะทางพื้นที่ สังคม และเศรษฐกิจทั้งในระดับมหภาคและระดับจุลภาคขึ้นในหมู่บ้านริมแม่น้ำ ซึ่งเป็นรูปแบบการตั้งถิ่นฐานที่เกิดขึ้นจากการตอกผลึกทางภูมิปัญญาของคนไทยในบริเวณภาคกลาง ทั้งนี้ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ประกอบกับความรุนแรงของภัยพิบัติอันเกิดขึ้นจากการภาวะโลกร้อน ส่งผลให้ภูมิปัญญาการปรับตัวในอดีตไม่สามารถตอบสนองวิถีชีวิตรูปแบบใหม่ได้อย่างสมบูรณ์เจน นำมาซึ่งปัญหาทางด้านการอยู่อาศัย

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบและพัฒนาการการปรับเปลี่ยนพื้นที่เพื่อการอยู่อาศัย ในอดีตและปัจจุบัน ตลอดจนปัจจัยและผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการปรับเปลี่ยนดังกล่าว โดยในการศึกษา ผู้วิจัยเลือกหมู่บ้านริมแม่น้ำจำนวน 3 แห่ง ได้แก่ ตำบลเสนา ตำบลบ้านโพธิ์ และตำบลหัวเวียง อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นพื้นที่กรณีศึกษา งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพโดยทำการรวบรวมข้อมูลเชิงเอกสารและข้อมูลภาคสนาม แล้วนำข้อมูลมาจัดทำรูปปัตติทางสถาปัตยกรรม แผนผัง และแผนที่แสดงการเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบทางกายภาพในแต่ละช่วงเวลา เพื่อนำไปวิเคราะห์ลักษณะการเปลี่ยนแปลงการปรับเปลี่ยนพื้นที่ของชุมชนริมแม่น้ำในสองระดับ ได้แก่ ระดับมหภาคและระดับจุลภาค

จากการศึกษาพบว่าในอดีตพื้นที่เพื่อการอยู่อาศัยบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาทั้งในส่วนของพื้นที่เมืองและพื้นที่เกษตรกรรมมีลักษณะใกล้เคียงกัน โดยผู้คนภายในพื้นที่สามารถใช้ชีวิตได้อย่างผาสุกทั้งในช่วงฤดูแล้งและฤดูน้ำหลาก หากแต่ภายหลังการขาดดูดลงชลประทานและการขยายเครือข่ายถนนเพื่อเชื่อมต่อกับพื้นที่อำเภอเสนาส่งผลให้รูปแบบพื้นที่เพื่อการอยู่อาศัยของคนในพื้นที่เมืองและพื้นที่เกษตรกรรมมีความแตกต่างกัน กล่าวคือพื้นที่เมืองมีกีกลайлใน การพัฒนาพื้นที่เพื่อป้องกันน้ำท่วม และเน้นการใช้โครงข่ายทางบกเป็นหลักทั้งในฤดูแล้งและฤดูน้ำหลาก ส่วนพื้นที่เกษตรกรรมนั้นยังคงมีรูปแบบการอยู่อาศัยคล้ายคลึงกับอดีต อนึ่ง ลักษณะการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าลักษณะการดำเนินชีวิตของผู้คนในหมู่บ้านริมแม่น้ำมีความผูกพันเชื่อมโยงกับพื้นที่ดำเนินชีวิตทั้งทางบกและทางน้ำตามฤดูกาลที่เปลี่ยนแปลง โดยเรียกลักษณะความสัมพันธ์ดังกล่าวว่า “สมดุลพัฒนาการดำเนินชีวิตแบบผสมบกและน้ำ”

คำสำคัญ: การตั้งถิ่นฐาน, หมู่บ้านริมแม่น้ำ, พื้นที่เพื่อการอยู่อาศัย

Abstract

Project Code : RSA-55

Project Title: Adaptation of Dwelling Space in the Central Part of Chaophraya Delta:
Case Study of Waterfront Settlement in Sena-district Ayudhya.

Investigator: Assistant Professor Terdsak Tachakitkachorn, Ph.D.
Department of Architecture, Faculty of Architecture, Chulalongkorn University.

E-mail: Terdsak@gmail.com

Project Period: July 2012 – June 2015

The unorganized land development into the modern state and the ignored social context which in the past, was riverside society have resulted in the changes of land, social and economy at both micro and macro level. Waterfront village which is a unique style of settlement from the wisdom of Thais in the central area was affected. Such changes as well as the severity of disasters arising from climate change also affect the lifestyle of people by the bank. Their past wisdoms cannot fully manage new condition and new environment which bring serious problem to those villagers.

This research aims to study the model and the development of residential area modifications in the past and present as well as the factors and the impacts from mentioned changes. In the research, researchers select 3 different riverside villages in Sena district, Ayudhya as study areas; Tambon Sena, Tambon Baan Po, Tambon Huawieng. This is a qualitative research by both documents and field data. The researchers then draw cross architectural diagrams and maps showing the change of physical component during each period to analyze the changing nature and the modification of waterfront community area at both micro and macro level.

From the study, in the past, the areas of the low land by the river in which people lived and used for agriculture were similar. People lived happily during either dry or flood season. However, after the irrigation system and roads were expanded to Sena district, the areas were affected. The urban area differs from the agriculture area, that is, urban area has been adapted in order to prevent flooding and mainly focused on the road network both in dry and flood season. The agriculture area, on the other hand, has remained unchanged. Today, the change reflects that people in the waterfront area involve with both land and water according to the season change.

Keywords: Settlement, Waterfront Village, Dwelling Space